

Erhverv

Danmark er vidensøkonomiens billigland

Lavtlønsområde. Danmark står godt rustet i kampen om fremtidens investeringer - Vi har Europas billigste vidensarbejdere og bedste arbejdsmarked - Det vurderer Roel Spee fra IBM Global Services, som rådgiver verdens største koncerner om placering af opgaver - Internationale konkurrenceanalyser bekræfter billedet - Danske ledere er blandt de allerbilligste i Europa

Danmark har én afgørende fordel i den globale kamp om fremtidens investeringer og beskæftigelse. Vi har Europas billigste vidensarbejdere. For at finde en administrerende direktør, produktionschef eller personaledirektør, som er lige så billig som i Danmark, skal man helt til lande som Grækenland eller Portugal, hvor arbejdsmarkedene er langt mindre fleksible end det danske. Dermed fremstår Danmark reelt som et af vidensøkonomiens billiglande, når det gælder rekruttering af nøglemedarbejdere.

Det fremgår af den nyeste version af World Competitiveness Yearbook, som udgives af den internationalt anerkendte ledelsesskole IMD i Schweiz. Den viser bl.a., at Danmark har Vesteuropas næstbilligste produktionschefer og tredjebilligste personaledirektører. Se figur 1.

Rapporten, der benchmarker over 100 lande og regioner mod hinanden på en række områder med betydning for konkurrenceevnen, viser endvidere, at Danmark klarer sig fint trods de billige nøglemedarbejdere. Vi er nr. 4 i verden, når det gælder konkurrence på unikke produkter, nr. 6 målt på avanceret produktion og nr. 2 på medarbejdermotivation. Med andre ord leverer vi toppræstationer til lavpris, hvilket er et godt investeringsargument.

Billedet bekræftes af Roel Spee, partner og leder af IBM Global Services, som rådgiver globale koncerner som General Electric, Compaq, AstraZeneca, Nestlé, 3M, Citibank, Telia, Coca-Cola, Volvo m.fl. om, hvor de med fordel kan placere forskellige arbejdsopgaver. "Danmark har gode vilkår inden for videnstunge industrier, fordi det er relativt billigt at have højtuddannede medarbejdere ansat i Danmark. Kvaliteten er høj, lønniveauet er relativt lavt, og Danmark er et godt og ikke så dyrt sted at bo," siger Roel Spee.

Det er en vigtig anbefaling at få. Danmark har et stort behov for at tiltrække nye investeringer og arbejdspladser

som erstatning for dem, der forlader landet. Ifølge en ny spørgeundersøgelse blandt 281 danske virksomheder, som Mandag Morgen har udarbejdet i samarbejde med Netværk Danmark, planlægger 52 pct. af de danske virksomheder at flytte opgaver ud af landet i de næste 2-5 år.

Men for at de gode danske forudsætninger rent faktisk skal føre til investeringer, der gør en forskel, skal Danmark ifølge Roel Spee fokusere stærkt og opbygge globale spidskompetencer inden for store områder som for eksempel biotek og informations- og kommunikationsteknologi. Med andre ord: satse på en specialisering, som gør, at Danmark kan byde ind på nye opgaver i den globale økonomi.

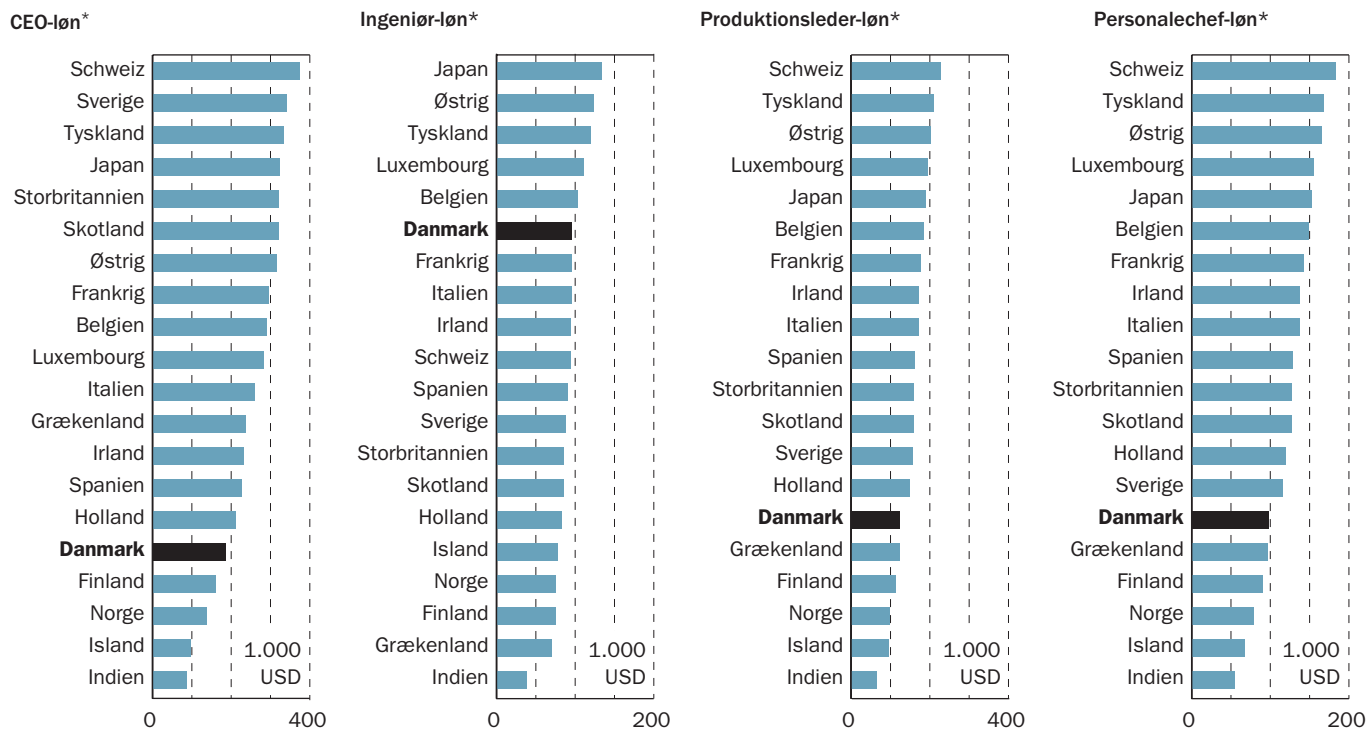
Alle andre europæiske lande skal dog gennem den samme øvelse i løbet af de næste 5-10 år. Og Danmark står med et bedre udgangspunkt end de fleste.

Den nye globale arbejdsdeling

At presset fra den globale konkurrence tager til, konstaterede statsminister Anders Fogh Rasmussen på en konference i sidste uge, hvor han varslede en højteknologisk oprustning af Danmark som svar på konkurrencen fra Kina. Konsekvenserne af den globale revolution er da også tydeligt synlige i hverdagen. I sidste uge meddelte en af Danmarks højteknologiske mærkevarer - højtalerproducenten Jamo - at 120 medarbejdere i Glyngøre vil blive erstattet med asiater. Tilbage i Danmark bliver kun 40 arbejdspladser.

Samme mønster gentager sig over hele Europa og USA. Ifølge Forrester Research vil alene Storbritannien miste omkring 1 million arbejdspladser i resten af årtiet - fortrinsvis til Østeuropa og Asien. Reelt står Europa og USA midt i en historisk omfordeling af arbejde, som i omfang og betydning kan sammenlignes med den industrielle revolution for hundrede år siden. Denne gang er revolutionen blot global.

MM | Billige danske nøglemedarbejdere

Figur 1: Danske ledere og specialister udgør tilsammen en prisbillig arbejdskraft, der er tæt på at kunne konkurrere med Indien. Danmark udgør sammen med Finland, Norge, Grækenland og Island Europas billigområde, hvad angår vidensarbejdere.

Note*: Summen af grundløn plus bonus og andre incentiver.

Kilde: IMB World Competitiveness Yearbook, 2004.

Dermed bliver tidens store spørgsmål, om Danmark sammen med resten af Europa og USA overhovedet kan konkurrere om fremtidens investeringer og job mod fremvoksende økonomiske supermagter som Kina og Indien.

Roel Spee fra IBM Global Services følger den globale arbejdsdeling på nærmeste hold. Han rådgiver en lang række af verdens største koncerner om, hvor de med størst fordel kan lægge produktion og andre opgaver, når virksomhederne reorganiserer deres produktion efter de nye globale muligheder. Dermed er han med til at fordele opgaver til en samlet værdi af 3 milliarder kr. årligt.

Han er enig i, at den globale omfordeling af arbejde i disse år har et voldsomt omfang. Men han mener på ingen måde, at kapløbet om fremtidens investeringer er tabt for Danmark eller andre højomkostningslande. Han forudsiger, at udviklingen hen imod yderligere global arbejdsdeling vil fortsætte. Men den vil delvis ændre karakter og også ske i et mere glidende tempo end hidtil.

“De sidste fem år er virksomhederne blevet presset voldsomt på omkostningerne, og det har ført til en hurtigere udflytning af arbejdspladser - men jeg tror ikke, at det bliver ved i de næste 10 år. Fokus flytter sig allerede nu mere mod udviklingsopgaver og vækst - uden at man af den grund slipper den stramme omkostningsstyring,” siger han.

Han peger på, at det er USA og ikke Kina eller Indien, der forsat tiltrækker flest investeringer i verden. “Men det er samtidig klart, at hvis de enkelte lande ikke imødekommer markedets behov, lægger virksomhederne deres aktiviteter andre steder. Hvis kompetencerne og produktionsvilkårene er bedre i Indien, er det der, de bliver lagt. Det vigtige er, at du hele tiden lever op til markedets krav.”

Dyre danske fordomme

Roel Spees analyse bakkes op af Invest in Denmark, der har til formål at markedsføre Danmark over for alverdens virksomheder som et godt sted at investere.

“Vi har talt med en meget lang række udenlandske virksomheder for at få et præcist billede af de kriterier, de lægger vægt på, når de skal vælge, hvor de investerer. Ikke overraskende har det vist sig, at de vigtigste parametre er en afvejning mellem pris og kvalitet: Hvor kan man få mest for pengene? Og når vi ser nærmere på, hvad virksomhederne vil have, og hvad det koster, viser det sig, at Danmark er et meget billigt land inden for kompetencetunge funktioner,” siger souschef Thomas Hedegaard fra Invest in Denmark.

Han har - i øvrigt med bidrag fra IBM Global Services - samlet alle oplysninger fra de udenlandske koncerner i en model, der viser, hvor meget forskellige kriterier betyder for

de virksomheder, der vil investere. Det viser sig, at de menneskelige ressourcer vejer absolut tungest. Se figur 2. De udgør 40 pct. af grundlaget for investeringsbeslutningen, mens arbejdsmarkedet udgør 15 pct. og livskvaliteten 20 pct. Med andre ord er det især de menneskelige kompetencer og rammerne for dem på arbejdsmarkedet, der afgør, hvor investeringerne strømmer hen - og hvorvidt Danmark bliver koblet på de globale produktionsnetværk eller ej.

Og her er Danmark stærkt konkurrencedygtig. "Det kommer bag på mange virksomheder, at billedet ser sådan ud. Det svarer ikke til fordommene om Danmark," siger Thomas Hedegaard. Det almindelige billede er, at Danmark er et land med høje skatter, høje lønninger, dyre leveomkostninger, strenge fagforeninger og et kedeligt kulturudbud. Men set i relation til verdens økonomiens investeringer - det, Danmark reelt konkurrerer om - holder fordommene altså ikke.

Ifølge både OECD og World Bank har Danmark et af de mest fleksible arbejdsmarkeder i Europa. Det er eksempelvis langt mere fleksibelt end det svenske, og det er et vigtigt argument for at vælge Danmark som regionalt center i Skandinavien. Ifølge Mercer Human Resource Consultings anerkendte ranking af leveomkostninger og livskvalitet er København verdens 8.-billigste hovedstad og den 6.-bedste målt på livskvalitet.

Hyr en billig dansker

At Danmark er verdens økonomiens billigland, bekræftes af World Competitiveness Yearbook 2004. IMD har her beregnet omkostningerne for de ledere og specialister, som udgør investeringskernen, når en udenlandsk virksomhed skal etablere sig. Lønstatistikker kan være vanskelige at sammenligne på grund af forskelle i lønopgørelser, pensioner, bonusordninger, mv. Men IMD har vovet forsøget, og tallene bliver brugt som benchmark verden over.

Opgørelsen viser blandt andet, at de danske administrerende direktører er blandt de absolut billigste i Europa. I gennemsnit tjener de 1,2 millioner kr. om året, alt inklusive. Kun i Grækenland, Portugal, Island eller Norge kan man finde billigere direktører. Alle andre vesteuropæiske lande er dyrere. I Sverige tjener en direktør næsten dobbelt så meget - omkring 2,2 millioner kr.

Det samme billede gør sig gældende, hvis man ser på produktionschefer. Her er kun Grækenland billigere end Danmark, hvor gennemsnitslønnen holder sig på beskedne 800.000 kr. Tilsvarende koster en personaledirektør kun 650.000 kr. i Danmark, og igen skal man til Grækenland eller Portugal for at finde en, der er billigere.

Ser man på specialisterne, er billedet noget anderledes. Ifølge IMD tjener en dansk ingeniør således gennemsnitligt 600.000 kr. - inklusive pension mv. Det beløb overgås kun i

M | Globale koncerners investeringskalkule

Hvad de udenlandske virksomheder lægger vægt på, når de beslutter hvor de skal lokalisere sig

Menneskelige ressourcer		vægt: 40%
<i>Faktor</i>	<i>Vægt i kategorien</i>	
Engelskkyndige	25%	
Ansattes motivation og holdning til læring	15%	
Kundebetjening/kunders vigtighed	15%	
Tyskkyndige	10%	
Generelle IT-kundskaber	10%	
Arbejdsmarkedets overordnede størrelse	10%	
Arbejdsmarkedets overordnede mobilitet	10%	
Arbejdstilladelser	5%	
Livskvalitet		vægt: 20%
<i>Faktor</i>	<i>Vægt i kategorien</i>	
Beskatning af borgere bosat i udlandet	25%	
Internationale skoler	25%	
Leveomkostninger	25%	
Livskvalitet	25%	
Arbejdsmarkedets fleksibilitet		vægt: 15%
<i>Faktor</i>	<i>Vægt i kategorien</i>	
Fleksibilitet ift. hyring og fyring	60%	
Arbejdstidsreguleringer	40%	
Infrastruktur og kommunikation		vægt: 15%
<i>Faktor</i>	<i>Vægt i kategorien</i>	
Lufthavne	30%	
Telekommunikationsnettets kvalitet og stabilitet	25%	
Regionens tilgængelighed via vejnet og jernbaner	20%	
Offentlig transport	15%	
Rådighed af kontorlokaler på kort sigt	10%	
Generelle erhvervsvilkår		vægt: 10%
<i>Faktor</i>	<i>Vægt i kategorien</i>	
Forretningsetik, bureaukrati	25%	
Kapital til rådighed	25%	
Politisk stabilitet	20%	
Økonomisk og finansiel stabilitet	20%	
Erhvervsbeskatning	10%	

Figur 2: De globale koncerner lægger mest vægt på de menneskelige ressourcer - både kompetencer og pris - når de overvejer, hvor de skal investere i at få løst opgaver.

Kilde: Invest in Denmark, 2004.

Tyskland, Schweiz, Østrig, Belgien og Luxembourg. Alle andre vesteuropæiske landes ingeniører er billigere.

Og helt galt går det, når vi når til den menige medarbejder. IMD bruger bankassistenter, afdelingsledere, folkeskolelærere og kontorassistenter som målestok for det generelle lønniveau. Her kommer Danmark ind på en 55. plads ud af 60 lande. Kun USA, Schweiz, Japan, Luxembourg og Jordan har et højere lønniveau.

Heldigvis for Danmark er det helhedsbilledet, der tæller, når beslutningerne skal træffes. Og her trækker de billige ledere, de lave leveomkostninger og den høje livskvalitet i den

rigtige retning - især, når det drejer sig om udviklingsopgaver, som er tunge på eksperter og ledelse, mens mere mand-skabskrævende produktionsopgaver hurtigt bliver for dyre.

Danmark godt rustet

Roel Spee påpeger, at virksomhederne især ser på tre forhold, når de skal investere: marked, omkostninger og kompetencer: "Lande som Kina og Indien kan i dag levere på alle tre fronter, og derfor går mange investeringer dertil. De har enorme og voksende markeder, de har meget lave omkostninger, og de har stadig bedre kompetencer. Men kapløbet om at tiltrække opgaver og investeringer er ikke tabt for de udviklede økonomier - det har blot ændret karakter. Europa kan ikke konkurrere på omkostninger, så derfor handler fremtiden om kompetencer," siger han. Se figur 3.

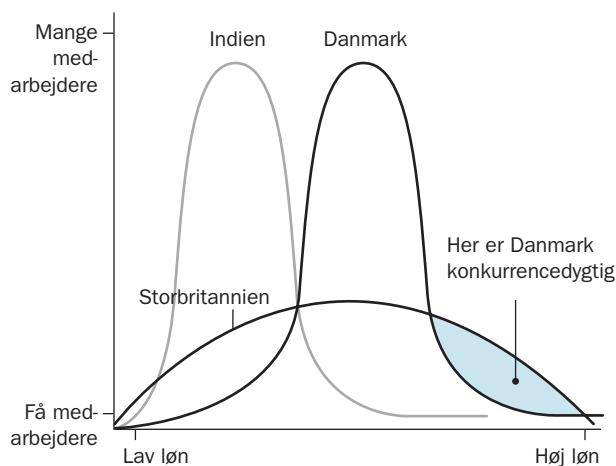
Ifølge Spee betyder det i praksis, at de europæiske lande i de næste 5-10 år skal fokusere meget på især to forhold:

"For det første skal man sikre sig specialiserede kompetencer i verdensklasse. Det kunne for Danmarks vedkommende for eksempel være inden for *life sciences* og informations- og kommunikationsteknologi. Det kan tiltrække nye investeringer og opgaver.

For det andet skal man sikre, at de virksomheder, man allerede har, trives og vokser. Ambitionen bør være, at den næste investering, de hjemlige virksomheder foretager, sker lokalt og ikke globalt. Det kræver, at man fokuserer på forskningsprogrammer, som understøtter virksomhederne, udvikler erhvervsklynger med leverandører og kompetencer,

MM | Danmarks billige højtuddannede

Den relative lønfordelingskurve i Danmark, Storbritannien og Indien

Figur 3: Indien er på alle måder billigere end Danmark, men i Storbritannien fordeler lønnen sig mere jævnt end i Danmark, hvilket åbner for en dansk konkurrencefordel blandt de højtuddannede - de er ganske enkelt billigere i drift end deres britiske kolleger.

Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen.

som hjælper virksomhederne, og fremmer samarbejde og partnerskab mellem alle de interessenter i samfundet, der har betydning for virksomhedernes udviklingsmuligheder," siger Roel Spee.

Alt i alt mener han, at Danmark står relativt godt positioneret i den globale arbejdsdeling. "I takt med at Europa bliver stadig større, er der en tendens til, at de store virksomheder deler Europa op i regioner, hvor de etablerer *hubs*, der betjener flere lande. En af de nye regioner er Skandinavien, og her står Danmark godt rustet til at være et regionalt center for de skandinaviske aktiviteter. Danmark byder især på gode vilkår inden for videnstunge industrier, fordi det er relativt billigt at have højtuddannede medarbejdere ansat i Danmark. Kvaliteten er høj, lønniveauet er relativt lavt og Danmark er et godt og ikke så dyrt sted at bo," siger han.

Fokus, fokus, fokus

Prisen på de menneskelige ressourcer gør det ikke alene. Når det handler om investeringer i vidensøkonomien, er kompetencer i verdensklasse altafgørende. Som Roel Spee påpeger, drejer det sig om at demonstrere verdensklasse inden for udvalgte specialer for at tiltrække sig opmærksomhed. Her kniber det mere for Danmark.

Invest in Denmark er ved at udarbejde en liste over danske spydspidskompetencer og innovationsmiljøer, som er interessante for udenlandske virksomheder. Foreløbig tæller menukortet fem områder: trådløs kommunikation i Aalborg, *robotics* i Odense, *mechatronics* (mekanik, elektronik og software) i Sønderborg, *pervasive computing* i Århus samt *life sciences* i Aalborg og Odense.

Så fokuserede skal kompetencerne være for at tiltrække udlandets opmærksomhed og investeringer. "Vores erfaring er, at vi skal være meget præcise med, hvad det er, vi er bedst til, for at tiltrække investeringer. Når vi først har fået etableret det, så hjælper vores lave omkostninger med at overbevise om, at Danmark er det rigtige sted at investere," siger Thomas Hedegaard.

Foreløbig går det noget træt med at overbevise verden om de danske fortræffigheder. Ganske vist er det lykkedes Invest in Denmark - i konkurrence med tilsvarende organisationer med ofte større markedsføringsbudgetter i de øvrige europæiske lande - at tiltrække 800 nye arbejdspladser i 2003. Men det er langt fra nok til at opveje tabet af dem, der går den anden vej.

Problemet kan skyldes, at fordommene om Danmark er meget stærke - ikke kun i udlandet, men også blandt danskerne selv. Og at det i Danmark nærmer sig kulturkrænkelser at fokusere og satse på en elite.

Mikael R. Lindholm | mrl@mm.dk